

بهشت را به بها می دهند، نه بهانه

احمد عدالتیان | در سالروز شهادت امام سجاد^(ع) آیه ۲۴ سوره زمر را مرور می‌کنیم که حضرت هنگام وفات، تلاوت کردند. امام زین‌العابدین^(ع) در لحظات آخر، اندک زمانی از هوش رفتند و وقتی به هوش آمدند، سوره واقعه و سوره فتح را خواندند و بعد، این آیه را تلاوت فرمودند: «وَقَالُوا الْغَفْثُ يَلْبِثُ الَّذِي صَدَقْنَا وَغَدَةٌ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ أَجْزُ الْغَافِلِينَ» همه ستایش‌ها ویژه خداست که درباره ما به وعده‌اش وفا کرد و زمین [بهشت] را به ما میراث داد که هر جایی از بهشت را بخواهیم، جای خود قرار می‌دهیم. چه نیکوست پاداش عمل‌کنندگان!

این آیه، چهار جمله کوتاه و پرمعنی که حاکی از نهایت خشنودی و رضایت خاطر بهشتیان است، از زبان آن‌ها نقل می‌کند. آن‌ها خداوند را شکر می‌کنند و می‌گویند:

- خداوند به وعده خویش درباره ما وفا کرد؛
- بهشت را میراث ما قرار داد و به ما بخشید؛
- ما هر جا از بهشت را بخواهیم، منزلگاه خود قرار می‌دهیم؛
- چه نیکوست پاداش ما عمل‌کنندگان!

طبق این آیه، بهشت را به «بها» می‌دهند و به «بهانه» نمی‌دهند، هرکسی می‌تواند با عمل نیک به دریافت پاداش‌های الهی برسد و البته شکرگزاری و یاد خداوند پس از دریافت نعمت، شیوه بهشتیان است. امام سجاد^(ع) پس از تحمل سختی‌هایی که در زندگی داشتند، از واقعه عاشورا و شهادت پدر و برادرشان تا اذیت و آزارهای بعد از آن، خداوند را شکر می‌کنند که پاداش صبر انسان را با بهشت می‌دهد. خداوند هیچ عملی از انسان را بدون پاداش نمی‌گذارد و صبر دربرابر مشکلات زندگی، انسان را به درجه بهشتیان می‌رساند.

حکمت

تنهایی شجاعانه در راه حق

علیپور | در میان انبوه سخنان حکمت‌آمیز نهج‌البلاغه، خطبه ۲۵ تصویری شفاف از منطق بی‌ظنیر امیرالمؤمنین^(ع) در پایداری بر سر اصول ترسیم می‌کند، آنجا که می‌فرماید: «أَيُّهَا النَّاسُ لَا تَسْتَوْجِسُوا فِي طَرِيقِ الْهَدْيِ لِقَهْطِهِ أَهْلِيهِ... ای مردم! در راه هدایت از کمی اهل آن وحشت نکنید»، گویی پرده از راز تنهایی قهرمانانه‌ای برمی‌دارد که خود، نمونه کامل آن بود. این فرمان، دعوت به شجاعتی نادر است؛ شجاعت ایستادن در اقلیت، آن‌گاه که اکثریت به راهی دیگر می‌روند. از نگاه امام^(ع)، تشخیص حق، تکلیفی قطعی برای پیمودن مسیر می‌آفریند، حتی اگر تمام جهان پشت به آن کرده باشند.

اما آنچه این منطق را از یک توصیه اخلاقی صرف فراتر می‌برد، تجسم عینی آن در زندگی و حکومت کوتاه اما پرفرازونشیب خود ایشان است. شجاعت امام، صرفاً در میدان نبرد نبود؛ امام از همان فردای بیعت، تبع‌عدالت را بر پیکر امتیازات ناحق کشید و با صراحتی بی‌ظنیر سوگند یاد کرد که اموال بیت‌المال را، حتی اگر مهریه زنان یا بهای کنیزکان شده باشد، به خزانه باز نمی‌گرداند؛ «به خدا سوگند، اگر آن اموال را ببایم که با آن ازدواج کرده و کنیزانی خریده باشند، آن را باز نمی‌گردانم؛ این اقدام انقلابی، سراغاز دشمنی‌های کینه‌توزانه‌ای شد، اما ذره‌ای عزم او را سست نکرد. اوج این پایداری شجاعانه را باید در ایستادگی حضرت در برابر سه جبهه قدرتمند دید: در برابر لجاجت‌ترین افراد که نام‌نوشان دینی داشتند، در برابر صاحبان زر و زور که منافعشان به خطر افتاده بود و در نهایت، در برابر ثروت انباشته شام که ده‌هزار شمشیرزن را به صف‌آرایی در برابر امام می‌داشت. امام علی^(ع) در تمام این میدان‌ها، با تکیه بر همان اصل «نهراسیدن از کمی همراهان راه هدایت»، ایستاد. این‌گونه بود که «تنهایی» در منظومه فکری او، نه نشانه ضعف، بلکه نشانه حقانیت شد و راهی جوادان فراروی آزادگان نهاد.

احکام محرم

حکم فقهی مداحی‌های غنایی

علیپور | برخی شیوه‌های مداحی و مرثیه‌خوانی به دلیل شباهت به سبک‌های رایج در مجالس لهو و گناه، مورد بحث فقهی قرار گرفته‌اند. مراجع تقلید با تبیین مفهوم «غنا» تأکید می‌کنند که اگر لحن و شیوه خواندن مناسب چنین مجالسی باشد، خواندن و شنیدن آن جایز نخواهد بود.

مداحی‌هایی که حالت غنا دارد، چه حکمی دارد؟

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: هرگاه آن صدا متناسب مجالس لهو و فساد باشد، جایز نیست.

غنا چیست و مداحی یا مرثیه‌خوانی غنایی چه حکمی دارد؟

آیت‌الله العظمی شهید سیدعلی خامنه‌ای: غنا یعنی ترجیع صدا به نحوی که مناسب با مجالس لهو و گناه باشد که بر خواننده و شنونده حرام است و مداحی اگر به‌صورت غنا باشد، جایز نیست.

آیت‌الله العظمی سیستانی: غنا حرام می‌باشد و آن عبارت است از سخنان لهوی؛ چه شعر، چه نثر که با سبک‌ها و لحن‌ها و آوازهای مرسوم و معمول نزد اهل لهو خوانده می‌شود و در این رابطه، فرقی بین غنای شاد و غنای غم‌انگیز و محزون نمی‌باشد.

شایان ذکر است معیار تشخیص غنا و اینکه کدام آواز در نزد اهل لهو، مرسوم است و کدام نیست، عرف مردم می‌باشد، مثلاً آوازی که در آن صدا را طوری در گلو بگردانند و بکشند که با مجالس لهو مناسب باشد، حرام است.

و اما صداهایی که محتوا و متن غیرلهوی دارد، ولی سبک خواندن آن مناسب با مجالس لهو است، در صورتی که:

الف. قرآن، دعا و اذکار باشد، خواندن آن با لحن غنایی، حرام است.

ب. سایر سخنان (غیر قرآن، دعا و اذکار) که با سبک لهوی خوانده می‌شود، چه شعر باشد و چه نثر مثل قصیده، غزل اسلامی، مدیحه و مرثیه، کلمات حکمت‌آمیز و مانند آن، بنابر احتیاط واجب، جایز نیست.

شکر

میراث

بررسی مجاهدت‌های نرم امام سجاد^(ع)

برای حفظ عاشورا در گفت‌وگو با

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدصادق کفیل

میراث‌دار حماسه عاشورا

گفت‌وگو

آمنه مستقیمی | اگرچه آنچه حضرت سیدالشهدا^(ع) در کربلا انجام دادند و اتفاقی که با شهادت و ایثار ایشان و یارانشان رقم خورد از نظر تأثیرگذاری بر تاریخ بی‌ظنیر است، اما نقش امام سجاد^(ع) در حفظ دستاوردهای آن قیام نیز به همان اندازه منحصر به‌فرد است؛ به‌ویژه آنکه حضرت در شرایط پس از کربلا، تنها امکان مبارزه نرم را داشتند و در طراحی و پیشبرد آن، سنگ تمام گذاشتند. به‌مناسبت فرارسیدن سالروز شهادت حضرت زین‌العابدین، امام سجاد^(ع) (بنابر روایتی) و به‌منظور بررسی برخی وجوه اقدامات ایشان، با حجت‌الاسلام والمسلمین محمدصادق کفیل، مدیر مرکز تخصصی صحیفه سجادیه، گفت‌وگو کرده‌ایم.

یقین داشت که باطل نابود می‌شود

دشمن به شدت سعی می‌کرد تمام جریان عاشورا را حذف و به گونه‌ای با واقعه کربلا برخورد کند که گویی هیچ اتفاقی نیفتاده است اما امام سجاد^(ع) با تدبیر و برنامه‌ریزی و مبارزه نرم و دقیق، این واقعه مهم را حفظ کردند و توسعه بخشیدند و جامعه را با آن ارتباط دادند. اگرچه یک تنهایی و غربت عمیق و شدید در دوران امام سجاد^(ع) رخ داده بود، اما هیچ‌گاه ناامید نشدند؛ چون نگهبانان به وعده قرآن بود که می‌فرماید: «إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا». یعنی باطل هلاک می‌شود و بقا نخواهد داشت. امروز نیز ما باید یقین داشته باشیم که آمریکا ماندنی نیست؛ کمالینکه امام می‌دانست یزید ماندنی نیست، می‌دانست عبدالملک و جریان طاغوت، ماندنی نیست. ما اگر بدانیم آمریکا هلاک می‌شود و حق است که ثابت دارد، حق است که بقا دارد و حق است که می‌ماند و اگر به این‌ها یقین داشته باشیم، نوع تعامل و ارتباط و گفت‌وگویمان با باطل، متفاوت می‌شود.

عاشورا را مدیون زین‌العباد^(ع) هستیم

ما م سجاد^(ع) پس از آموزش و به‌اصطلاح امروزی شبکه‌سازی، افرادی را برای تبلیغ اسلام ناب به خارج از مدینه می‌فرستادند، برای مثال وقتی متوجه شدند کسانی در کوفه آمادگی دارند، مبلغ به کوفه می‌فرستادند. درواقع ایشان با یک برنامه‌ریزی اساسی، دین را حفظ کردند و توسعه بخشیدند. اگر امروز ما سفره‌نشین عاشورا هستیم و اگر حادثه عاشورا زنده مانده است و برکات آن هر روز بیشتر می‌شود، به خاطر اقدامات امام سجاد^(ع) است. به عبارت بهتر، ما مدیون ایشان در پیوند بین عاشورا و کربلا هستیم و اگر نبود تلاش‌های زین‌العباد^(ع)، عاشورا از بین می‌رفت.

باب مقاومت با دعا را گشود

امروز هم دعا کانون امید بخشی و عامل حرکت و پیشرفت است. ما در قالب دعا انرژی توحیدی می‌گیریم و یقین پیدا می‌کنیم که پشتوانه محکمی داریم. دعا عامل امیدواری است. ما باید ابتدا قابلیت دعا و ارتباط با خدا را بدانیم. وقتی این روحیه را گرفتیم، می‌توانیم در مقابل دشمن بایستیم. وقتی از خدا طلب می‌کنید و به آنچه می‌خواهید دست می‌یابید، روحیه مقاومت و ایستادگی را در شما ایجاد می‌کند. امام سجاد^(ع) چنین فضایی را برای جامعه ایجاد کردند که باید برای حل مشکلات به سمت خدا بروید و امروز هم این الگو کاربردی است و نوع تعامل جامعه با خدا را متفاوت می‌کند.

زین‌العابدین

حجت‌الاسلام والمسلمین کفیل:

امام صادق^(ع) «مدینه‌ای را که شهر فسق و فجور و فساد و ابتذال و دوری از خدا و معنویت بود، تبدیل به مدینه‌ای کردند که به فاصله چند سال در آن چند هزار نفر در کلاس درس امام باقر^(ع) و امام صادق^(ع) نشستند و معارف اهل بیت^(ع) را یاد گرفتند و در علوم مختلف سرآمد شدند

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر علیرضا نوروزی
استاد حوزه و تدریس فقه و مبانی حقوق اسلامی

محرم؛ از شور عزاداری تا بیداری اجتماعی

در کنار شکوه ظاهری مجالس، آنچه به عزاداری عمق می‌بخشد، محتوای آن است. عاشورا صرفاً یک حادثه تاریخی یا عاطفی نیست، بلکه مدرسه‌ای برای فهم حقیقت دین، اصلاح جامعه، مقابله با انحراف و دفاع از کرامت انسان است. منبر حسینی باید به تبیین هدف قیام امام حسین^(ع) بپردازد؛ قیامی که برای اصلاح امت، احیای ارزش‌های دینی، امر به معروف و نهی از منکر و مقابله با تحریف رقم خورد.

گریه بر امام حسین^(ع)، سرمایه‌ای بزرگ و نشانه محبت به اهل بیت^(ع) است، اما این اشک زمانی ارزشمندتر می‌شود که با شناخت و عمل همراه باشد؛ اشکی که به اخلاق بهتر، دوری از گناه، احترام به والدین، کمک به نیازمندان و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بینجامد. توجه به نسل جدید نیز ضرورتی جدی است. نوجوانان و جوانان باید بدانند که امام حسین^(ع) تنها نامی برای

کادرسازی و شبکه‌سازی فرهنگی

با وجود آنکه طولانی‌ترین دوران امامت مختص امام سجاد^(ع) است، خیلی کم به شخصیت و سیره ایشان پرداخته شده است، درحالی‌که در سیره حضرت آمده است که بردگان را می‌خریدند، تربیت و سپس آن‌ها را آزاد می‌کردند. درواقع امام سجاد^(ع) برای تبلیغ اسلام ناب، نوعی شبکه‌سازی و کادرسازی می‌کردند. آن‌هم در شرایطی که سخت‌ترین دوره امامت در میان ائمه معصومین^(ع) دوره امام سجاد^(ع) است. به عبارت دیگر، در تمامی مقاطع تاریخ اسلام هیچ زمانی وضعیت شهر مدینه به ناسامانی دوران حضرت نبود؛ چنان‌که شهر محل فسق و فجور و فساد و نه فقط دوری از اهل بیت^(ع)، بلکه دوری از دین بود و مردم نه پیوندی با اسلام داشتند نه پیوندی با اهل بیت^(ع).

فساد را به زانو درآورد

یکی از اقدامات مهم امام سجاد^(ع)، تبیین جایگاه امامت و شخص امام بود. مباحث توحیدی امام سجاد^(ع) فراوان است و نه تنها در صحیفه سجادیه بلکه در تمام دعا‌های امام^(ع) نمود دارد. امام سجاد^(ع) با همان خرید برده‌ها، تعلیم دادن آن‌ها و آزاد کردنشان، شبکه‌سازی وسیعی انجام دادند. نکته‌ای که از این سیره ایشان می‌توان فرا گرفت، این است که اگر ما در بدترین شرایط و در بدترین منطقه از نظر فسق، فجور و فساد باشیم، درعین حال با استقامت، مقاومت، دغدغه‌مندی و برنامه‌ریزی، می‌توانیم شرایط را تغییر دهیم.

دعا برای مبارزه و مقاومت، انرژی می‌دهد

از دیگر اقدامات مهم امام سجاد^(ع) در مبارزه نرم و فرهنگی، آن بود که در خفقان سیاسی آن دوران به سمت دعا گام برداشتند. دعا انرژی می‌دهد و معنویت، عامل حرکت است و به انسان روحیه می‌بخشد. انسان وقتی پشتوانه خدا را داشته باشد و دلگرم به آن باشد، از ابتلائات و مشکلات مأیوس نمی‌شود. ما باید به یقین برسیم که ما خدا و امام داریم و عالم و عاقبت برای ما و متقین است. امام سجاد^(ع) این فضا را در عالم ایجاد کردند. صحیفه سجادیه حضرت که دعا‌های ایشان را شامل می‌شود، کتاب زندگی است و چگونه زیستن را به ما تعلیم می‌دهد؛ اینکه ما هر قدر پیوند خود را با آن بیشتر کنیم، رشد بیشتری را تجربه خواهیم کرد.

راه ما را از ظالمان جدا می‌کند

امام سجاد^(ع) در دعای چهاردهم دو دلیل برای ظلم ظالمان بیان می‌کنند؛ امام در معرفی خدا این امید را می‌دهند که خداوند یار مظلومان و از یاری ظالمان دور و بری است و اگر کسی ظلمی کند، از یاری خداوند محروم خواهد شد. سپس می‌فرمایند؛ دلیل ظلم ظالمان، سرکشی در نعمتی است که خدا به او بخشیده است. درحالی‌که هر قدرت، شهرت، مال و توانی از خداست اما گاهی برخی افراد با این قدرت، شهرت، مال و توان خود ظلم می‌کنند. امام فراموشی معاد و بی‌اعتنایی به قیامت را دلیل دوم این امر می‌دانند. ایشان در تعبیری دقیق می‌فرمایند؛ «خدا یا! اگر او ظلم می‌کند، من مثل او حرکت نکنم». یعنی اگر او مدرسه میناب را می‌زند، ما با تدبیر رهبر معظم انقلاب و رشد نیروی نظامی خود، مدرسه و بیمارستان را نمی‌زنیم؛ چون ما مثل دشمن نیستیم. امام تأکید می‌کنند؛ «خدا یا! همان‌گونه که نمی‌خواهی به من ظلم شود، نمی‌خواهم ظلم کنم». این دعا، راه جدا شدن ما از ظالمان را نشان می‌دهد.

سوگاری نیست، بلکه الگویی برای آزادی، صداقت، شجاعت و انسانیت است. برای این نسل لازم است برنامه‌هایی متناسب طراحی شود؛ از نشست‌های پرسش و پاسخ و روایت‌های کوتاه از کربلا گرفته تا استفاده از هنر، رسانه و تولید محتوای فرهنگی در فضای مجازی. آرسوی دیگر، عزاداری حسینی بدون رعایت اخلاق، کامل نخواهد بود. احترام به حق الناس، پرهیز از ایجاد مزاحمت برای مردم، رعایت پاکیزگی محیط، پرهیز از اسراف و استفاده درست از ثنور از آداب مهم عزاداری است. چه بسا بخشی از نذری‌ها بتواند صرف کمک به خانواده‌های نیازمند، درمان بیماران یا حمایت از دانش‌آموزان محروم شود؛ کاری که روح پیام امام حسین^(ع) را بیشتر نمایان می‌کند.

چه زیباست که نام امام حسین^(ع) نه تنها بر پرچم‌ها و کتیبه‌ها، بلکه در رفتار اجتماعی ما نیز دیده شود؛ در مهربانی با مردم، در انصاف، در خدمت و در دفاع از حق. جامعه‌ای که برای امام حسین^(ع) اشک می‌ریزد، شایسته است در اخلاق و رفتار نیز رنگ‌وبوی حسینی داشته باشد.